

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Rutt kay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

nejnižší horizont překryl pískový podsyp (ZM ČR 1: 10 000, kladový list 34-22-20, souřadnice 358/226 mm od Z/J s. č.). Výzkum kladl důraz na zdokumentování nalezených prvků, vedoucí k analýze jejich funkce a datace, a na jejich geodetické zaměření se zanesením do systému GPS. Pro zpřesnění nálezu situace bylo na relevantních místech s pozitivními doklady zděné architektury použito tzv. mikrosondáže s cílem zjistit charakter předchozích stavebních počínů, resp. výkopů a zajistit chronologicky signifikantní nálezy pro ověření doby existence, resp. prostorového uspořádání.

V místě zemních prací byl pozorován sled vrstev, u nichž nebylo vzhledem k nejnižší stanovené niveletě stavby dosaženo původního půdního horizontu tvořícího podloží. K hlavním typům kontextů patřilo hlinitá nadloží (s. j. 100), zpevněná asfaltová plocha komunikace včetně tzv. kufru (s. j. 101), černá hlinitá navážková vrstva (s. j. 102), hnědá hlinitá destrukční vrstva silně promíšená stavebním odpadem (s. j. 103), hlinito-písčítá vrstva (s. j. 104) a v ní zahluobené zděné destrukce i souvislé řady kameno-cihelného charakteru, pojené kvalitní vápennou maltou (s. j. 800, 801, 802, 803). V průběhu výzkumu došlo k objevu nových archeologických skutečností, které svým způsobem přispívají k objasnění některých dříve pouze předpokládaných, resp. nedokonalé doložených faktů, týkajících se zvláště zástavby v okolí vlastní budovy zámku. Zajímavým objevem jsou především středověké a novověké zdi, nalezené relativně dobře zachované ve třech úsecích na trase výkopu.

V prvním případě, v prostoru nejbliže k zámku, se i přes poměrně úzký výkop o šířce cca 60 cm, zachycující jen malý segment zděné konstrukce, navíc dobře dokumentovatelný jen na profilu západní stěny, může jednat o zachovanou část středověké, zřejmě gotické hradby uzavírající předhradí. O této skutečnosti svědčí nejen poměrně velká šířka, jejíž mocnost se i přes nepříznivé podmínky výzkumu podařilo prokázat nejméně na 140 cm a výšku nejméně na 120 cm, ale také daná poloha, nacházející se v linii dnes již zmizelého opevnění, doloženého situační mapkou z počátku 18. století.

U další konstrukce, lépe dochované jen na profilu východní stěny, jde pravděpodobně o zbytek bastionového opevnění z období novověku, což by opět potvrzovala i celková poloha navazující na cca 30 m východně dodnes zachovaný zbytek valu. Ideální průřez indikuje celkovou podobou hradby, sestávající původně z navršené zeminy, zpevněné snad dřevěnými trámy, později ovšem oplenované z obou stran cihelnou zdí. Vzhledem k plánované spodní niveletě stavby má nejnižší zdokumentovaná úroveň základů obou zdí (cca 280 cm od sebe vzdálených) hloubku nejméně 160 cm od dnešního povrchu. Rozborem dosavadních písemných i ikonografických pramenů sloužících k upřesnění celkové geneze novověké fortifikace lze usuzovat, že ohrazení opevněním s bastiony proběhlo zřejmě v pozdně renesančním období, tedy v 1. polovině 17. století. Nасыpané valy s pětibokými bastiony, vystupujícími do předpolí, uzavíraly plochu pětiúhelníku s využitím některých úseků starší gotické hradby. Předpokládána je poprsní zeď se střílnami pro děla na vnější hraně; podepření valů ze zadu dokládá dodnes dochovaná zeď s příloženými budovami obvodové zástavby na severu areálu. Trojboký ravelin před Černou branou a mostem přes strouhu náleží zřejmě až mladšímu období. Tuto situaci mohl zachránit archeologický výzkum v podstatě potvrdit, určitým otaz-

níkem je však přesná datace výstavby jednotlivých konstrukčních prvků, víme-li, že několik vojenských kampaní citelně dolehnuvších v průběhu 17. a 18. století na město Strážnici a zámek a celkově také rozmach technických možností mohly mít za následek fázovaný stavební vývoj. Za nález pouze obecně chronologicky zařaditelných předmětů novověkého charakteru v tomto prostoru se dají označit odkryté zbytky keramických nádob, ovšem s relativně nízkou vypovídací hodnotou, neboť nepatří mezi příliš chronologicky signifikantní (umístění v navážkové vrstvě navíc umožňuje uvažovat o jejich redepozici ze starších kontextů). Určitým vodítkem může být dochovaná úřednická zpráva týkající se opravy a vytvoření šanci, datovaná do roku 1703, kdy byl díky bezprostřednímu ohrožení kladen značný důraz na důkladné a nepřerušované budování, včetně nedělí a svátků odpoledne.

Dalším přínosem je odkryv rozsáhlé kameno-cihelné destrukce v místech okolo dnešní kapličky, patřící s největší pravděpodobností zbytkům konstrukce jednoho z prvních mohutných mostů nad bývalým korytem Morávky, dnes již posunutém výstavbou Baťova kanálu, která v tomto prostoru v minulosti meandrovala blíže směrem k zámku. Také zde byly pouze výjimečně na některých místech patrné drobné keramické zlomky nádob, jako doklady regionálního vývoje hmotné kultury v novověkém období, jejichž vypovídací hodnotu nelze z dnešního pohledu přeceňovat. Srovnáním s písemnými prameny je možné uvažovat, že se zde v tomto případě jedná o pozůstatky tzv. řetězového mostu Ing. Snircha z roku 1824, vůbec prvního ve střední Evropě.

Přestože nedošlo k objevu středověkých archeologických kontextů ani starších situací s pozůstatky lidské činnosti, lze i tak při celkových dějinách osídlení a zástavby v zámeckém areálu počítat s dochovaným reliktem bastionového opevnění, případně s další zástavbou, související s hospodářským či komunikačním zázemím zámku.

Jaromír Šmerda

Resumé

Strážnice (Bez. Hodonín). Jana Skácela Gasse Nr. 699. Neuzeit. Stadtbefestigung. Rettungsgrabung.

Strážnice (Bez. Hodonín). Schloss. Neuzcit. Schloss. Rettungsgrabung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Ulice Československé armády. Vrcholný středověk. Novověk. Město. Zachranný výzkum.

V souvislosti s úpravou vzhledu ulice ČSA a výměnou inženýrských sítí (kanalizace a vodovod) byl na ulici Československé armády proveden archeologický výzkum. Identifikace lokality je na mapě ZM ČR (M 1 : 10 000), mapový list číslo 14-44-25 : Z : 229 - J : 264; Z : 230 - J : 264; Z : 234 - J : 240; Z : 232 - J : 238. Výzkum probíhal ve dvou etapách podle postupu stavby. První etapa proběhla v červnu roku 2005, druhá v březnu roku 2006. V roce 2005 byla zkoumána severní polovina ulice a nebylo zjištěno žádné narušení archeologických situací. V roce 2006 byly objeveny a následně prozkoumány dvě zdi a okolní kulturní vrstvy. První zeď je kamenná - postavená na maltu o mocnosti cca 1 metr

(k. 0900). Datace této zdi je možná pouze rámcově do období vrcholného středověku až novověku, neboť ve vrstvě pod touto zdi byly nalezeny tři malé keramické zlomky (k. 0106), které lze rámcově datovat do období 14.–15. století. Podél západní strany kamenné zdi vedl výkop plynovodu, který do značné míry porušil stratigrafickou situaci, a proto nebylo možné zkoumat její výkop. Z východní strany zdi 0900 se nacházel k. 0109, který se jevil jako stavební suť. Zmiňovaný fragment zdi (k. 0900) je patrně relikv nadzemní stavby (měšťanského domu?). Během dohledu byl také prozkoumán relikv cihlové konstrukce k. 0901, která se částečně nacházela v trase výkopu nového vodovodu. Ovšem v době dohledu byl výkop již zasypan, a proto získané informace o této konstrukci jsou pouze útržkovité a datace je možná jen rámcově do novověku.

Jakub Vrána

Resumé

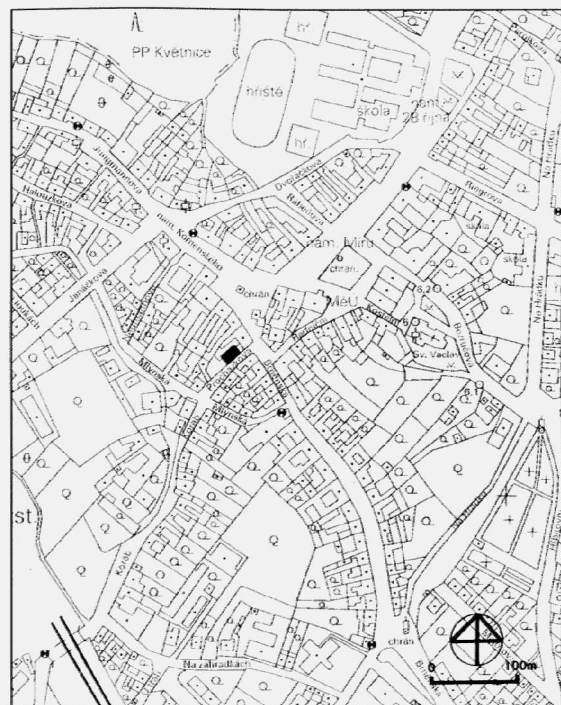
Šternberk (Bez. Olomouc). Straře Československé armády. Hochmittelalter. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

TIŠNOV (okr. Brno-venkov)

Brněnská ulice 148. Středověk, novověk (13.–20. století).

Sídlíště, město. Záchraný výzkum.

První fáze předstihového záchraného archeologického výzkumu, vyvolaného budováním nové přístavby finančního úřadu v Tišnově (Brněnská 148), byla uskutečněna v listopadu 2006 (lokalita se nachází ve výšce 257 m n. m. a na Základní mapě ČR 1 : 10 000 (list 24-32-02) je určena bodem

Obr. 143. Tišnov. Zachycení plochy výzkumu. Tišnov. Aufnahme der Grabungsfläche.

Obr. 144. Tišnov. Pohled od severovýchodu na plochu výzkumu.

Tišnov. Grabungsfläche. Blick vom Nordosten.

180/178 mm od Z/J s. č.). Výzkum bude pokračovat i po zahájení stavby v jarních měsících roku 2007 a o jeho výsledcích bude proto referováno později. Předběžně můžeme říci, že výzkum (obr. 143 a 144) doložil osídlení plochy, která byla součástí historického intravilánu Tišnova od první poloviny 13. století. Nejstarší osídlení je reprezentováno zčásti porušeným sklípkem s. j. 510 v hloubce parcely. Doklady dalších středověkých aktivit nebyly prozatím doloženy (vyjma keramického materiálu, druhotně uloženého v raně novověkých kontextech), byly zřejmě zničeny pozdější výstavbou. Na severní polovině výzkumu se nacházel zahloubený suterén pravděpodobně zděné kamenné stavby, který pokračoval k severu směrem kuliční čáře. Zásypy sklepa poskytly poměrně bohatý inventář nálezů, poskytující částečnou představu o hmotné kultuře raně novověké tišnovské domácnosti v 17. století (zánik sklepa klademe prozatím na základě nalezených mincí do 2. čtvrtiny 17. století). Po zániku sklepa vznikla v námi zkoumané části parcely pravděpodobně dřevěná nadzemní stavba na kamenné podezdívce (?) s poměrně dobře dochovanou dřevěnou podlahou. Stavba, patrně hospodářské funkce, vznikla v 2. polovině 17. nebo 1. polovině 18. století. Před rokem 1826 byla nahrazena kamennou přízemní nepodsklepenou budovou (zobrazena na císařském povinném otisku stabilního katastru), stojící na východní straně parcely. Ta byla zbořena v létě 2006 v předstihu před započítím výstavby nového křídla finančního úřadu (Kolařík – Peška – Zúbek 2006).

Václav Kolařík

Literatura

Kolařík, V., Peška, M., Zúbek, A. 2006: *Tišnov, finanční úřad*. Terénní dokumentace z akce A86/06 uložená v archivu Archaia Brno, o.p.s.

Resumé

Tišnov (Bez. Brno-venkov). Brněnská ul. 148. Siedlung. Stadt. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.